

Cumhuriyet

Özel Şeriat Mahkemeleri mi Geliyor?

19 Eylül 2008 Cuma

AKP yeni dönemde “**Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı**” adını taşıyan bir düzenlemeyi TBMM’ye sunma hazırlığı içinde bulunuyor. AKP’nin, demokratik, laik Cumhuriyeti geliştirip güçlendirme yolunda olumlu bir çalışması olmadığını, olamayacağını artık herkes biliyor. Kimileri bu nitelmemizi önyargılı bir yaklaşım olarak görebilir. Ancak iktidarın beş yılı aşan uygulamalarının yönü ve amacı açık bir biçimde karşımızda duruyor. Çok özet bir anlatımla, uyuşmazlığa düşen kişileri yargı yerlerinde dava açmak yerine aralarında anlaşarak birlikte seçecekleri arabulucu eliyle sorunlarını çözmeye yönlendiren yeni tasarımı da ister istemez aynı bakış açısıyla incelemek zorunda kalıyoruz.

Tasarıya göre arabulucular Adalet Bakanlığı’na yetkilendirilen, “**sistemik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız**” kişilerdir. Arabuluculuk zorunlu bir yöntem değildir.

Arabulucunun ücreti, yanlar arasında daha başka bir yöntem saptanmamışsa “**faaliyetin sona erdiği tarihte yürürlükte bulunan Arabulucu Asgari Ücret Tarifesine göre belirlenecek**” ve giderlerle birlikte yanlarca eşit olarak karşılanacaktır.

Tasarı çok kapsamlı ve ayrıntılı bir kurumlaşmanın üstyapısını oluşturmaktadır. Adalet Bakanlığı’na bağlı olarak Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bir Daire Başkanlığı açılmakta, yeteri kadar tetkik hâkimi, denetim görevlisi ve diğer uzman personelin, eğitim kurumlarının, eğitimcilerin, sicil görevlilerinin çalıştırılmaları öngörülmektedir. Ayrıca geniş katılımlı bir Arabuluculuk Kurulu ile toplumsallık sağlanmaktadır. Böylece daha birçok kişinin görev alacağı, para kazanacağı, devlete bağımlı, benzerleri gibi oldukça hantal bir yapı ortaya çıkmaktadır.

Çarpık girişim

Ülkemizde yargının henüz giderilememiş onca sorunu varken AKP iktidarı acaba neden böylesine çarpık bir girişime gereksinim duydu?.. Tasarının genel gerekçesinde Birleşmiş Milletler’den, Avrupa Birliği’nin kimi önerilerinden, başka ülkelerdeki uygulamalardan söz edilmesine karşın, yazılanlardan anlaşılıyor ki, Türkiye’nin uluslararası ilişkileri bağlamında böyle bir yükümlülüğü bulunmuyor. Anımsanacağı gibi “**Milli Görüş**” temelinde örgütlenen gelmiş geçmiş bütün siyasal partiler, her dönemde Türkiye’nin yargısal yapılanmasına karşı çıkmışlar, insanların kendi inançlarına uygun düşen yasa ve yöntemlerle yargılanmaları gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bunun kişisel bir hak, demokratik bir özgürlük olduğunu savunmuşlardır. Değindiğimiz son girişim de, AKP’nin daha önceki tasarımlarında olduğu gibi, Avrupa Birliği’ni öne sürerek Cumhuriyetin temel ilkelerinden biri olan yargı birliğini ortadan kaldırmayı amaçlıyor.

Tasarıda adı geçen ve hukuk uygulamasında daha önce hiç bilinmeyen “**sistemik teknikler**” nelerdir? Tasarının 2. maddesinin gerekçesinde, “**arbulucu, sadece sistemik bir biçimde iletişim teknikleri uygulamak suretiyle, taraflar arasında iletişimin kurulmasını kolaylaştırır ve diyalog sürecinin işlerlik kazanmasına ve bunun canlı tutulmasına katkı sağlar; taraflara rahat ve özgür bir müzakere ortamı yaratmak suretiyle, sorumlulukları kendilerine ait olmak üzere çözümlerini kendilerinin bulmasına yardımcı olur**” deniliyor. Yani uyuşmazlığın çözümü, gerekçenin deyişiyle “**haklıyı veya haksızı bulmaya değil**”, arabulucunun “**ikna ve telkin**” biçimindeki söylemlerinin etkinliğine kalıyor. Bu yöntem, aldatma, baskı veya tehdit de denilebilir. Arabulucunun önünde hiçbir kural, hiçbir engel yok. Dilerse, kendisini seçen yanların veya görevlendiren ortak yetkilinin beklentileri doğrultusunda, din kardeşliği, tarikat kuralları, cemaat ilişkileri, aşiret töreleri, ulusal ve ırksal gelenekler, hatta mafya yasaları temelindeki gerekçelerle yanların uzlaşmasını sağlayacaktır. Örneğin bir trafik kazası tazminatının, yanlar arasındaki borç ilişkisinin arabulucunun yönlendirmeleri doğrultusunda şeriat hukukuna göre çözümü de

sağlanabilecektir. Bu tür çözümlerin gönüllülük temelindeki anlaşmalar biçiminde sunulması çok yanıltıcıdır. Hani son günlerde çok sık kullanılan bir deyim var, “**mahalle baskısı**”. Hak arama özgürlüğü de adım adım mahalle baskısı altına alınmak isteniyor. Bu yolla ulaşılabilecek her uzlaşmanın büyük ölçüde tarikat, aşiret, cemaat ve benzer doğrultudaki yasal veya yasadışı örgütlerin baskısıyla sağlanabileceği açıktır.

Denilebilir ki, “**isteyenler günümüzde de benzer yöntemlerle uzlaşmaya varabiliyorlar. Bunun bir yasayla güvence altına alınmasında ne sakınca olabilir?**” Gerçekten yanlar doğrudan kendileri, yakınları veya avukatları aracılığıyla, hakemler yoluyla diledikleri zaman sorunlarını aralarında görüşerek çözebilirler ve çözüyorlar. Ancak böylesine özel girişimlere devletin kurumlar oluşturarak, kurallar koyarak karışması gerekmiyor. Arabuluculuk Yasa Tasarısı'nın asıl büyük sakıncası da bu yönlerinden ileri geliyor. Örneğin tasarının 13/1. maddesinde “**Mahkeme, tarafları arabulucuya başvurmak konusunda aydınlatıp, teşvik edebilir**” deniliyor. 15/5. maddede, dava açıldıktan sonra yanların birlikte arabulucuya başvuracaklarını bildirmeleri yargılamanın iki kez üçer aylık sürelerle ertelenmesini öngörüyor. Yani mahkeme, yasa ile, “**Bu uyuşmazlığı çözmeyi ben beceremem, sen önce arabulucuya git**” demeye zorlanıyor. 18. madde ise, arabulucunun katılımı ile oluşan “**anlaşma belgesi**”ne kesinleşmiş bir mahkeme kararının gücünü tanıyor. Öyle ki, bu belge, İcra Yargıcı'nın onayından sonra doğrudan icra daireleri eliyle uygulanabilecektir. Böylece laik Türkiye Cumhuriyeti'nin yargı yerleri, ülke sınırları içinde şeriat yasaları temelinde gerçekleşen çözümleri de onaylayıp uygulamak zorunda kalabileceklerdir. Tasarıda, kamu düzenini ilgilendiren konular kapsam dışında bırakılmış gibi gösteriliyor. Sakın bu görünüm kimseyi aldatmasın. AKP, genel gerekçede gelecekteki girişimlerinin yönünü de açıklıyor. Diyor ki, “**Alternatif uyuşmazlık çözümleri ceza yargısı ile idarî yargı alanında da kabul edilmektedir. Ancak, özel hukuka ilişkin uyuşmazlıkların niteliği ve arabuluculuk yöntemlerinin de farklı olması nedeniyle, ceza ve idarî uyuşmazlıklardan ayrı olarak düzenlenmesinin isabetli olacağı düşünülmüştür.**” Yani sözün kısası birinci adım tutarsa, ardından ceza hukuku ve idari yargılama düzeni de, allı pullu laf kalabalığı içinde yok edilecek demektir. Aklına estiğinde herkesi kolayca aldatıp ardına takabileceğini sanan AKP, artık ivedilikle yargıdan elini çekmelidir.

Güney DİNÇ *Hukukçu*